

RINGMAJANDUSE
VÕIMEKUSE TÕSTMINE

KOHALIKU OMAVALITSUSE RINGMAJANDUSE TEEKAART TORI VALD

Seisuga 31.08.2023

Koostatud projekti tegevuse „Ringmajanduse võimekuse tõstmine kohalikes omavalitsustes” raames.

KESKKONNAAGENTUUR

KLIIMAMINISTEERIUM

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Kohaliku omavalitsuse ringmajanduse teekaart

VALD/LINN	TORI VALD
TEEKAARDI KOOSTAJA	Helle-Triin Hansumäe, Janne Soosalu, Kaire Ilus, Kärt Linder, Signe Rõngas
TOIMETAJAD	Tarmo Tuisk, Ulrika Hurt
KOOSTAMISE PERIOOD	3. mai – 31. aug 2023

Käesolev teekaart on koostatud eesmärgiga näidata omavalitsuse ringmajanduslike tegevuste prioriteete, eelistusi, kitsaskohti, lahendusi, konkreetseid tegevusi ning potentsiaalset koostööd erinevate sidusgruppide või teiste omavalitsustega.

Teekaardis on kaetud järgmised keskkonnaga seotud teemavaldkonnad:

- keskkonnahoidlike riigihangete kasutamine KOV-is ja allasutustes;
- ringmajanduslane teavitustegevus;
- jäätmemajanduse edendamine;
- keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamine;
- keskkonnajalajälje hindamine KOV-is ja allasutustes.

Teekaardis on kaetud järgmised äri- ja koostöömudelitega seotud teemad:

- kohalike ressursside kestliku kasutamise soodustamine;
- ringmajanduslike ärimudelite rakendamine/soodustamine;
- koostöövõimalused ringmajanduses erinevate sektorite ja KOV vahel;
- ringmajandust edendavate projektide soodustamine KOV territooriumil;
- uuenduslike ringmajanduslike initsiatiivide algatamine.

SISUKORD

I EESMÄRGID JA PRIORITEEDID	4
II RINGMAJANDUSE PARIMAD PRAKTIKAD	6
III TEGEVUSKAVA	10
IV KOOSTÖÖ	11
LISA 1. ETTEPANEKUD RIIGILE RINGMAJANDUSE SOODUSTAMISEKS.....	12
LISA 2. ARENGU INDIKAATORID.....	13

I EESMÄRGID JA PRIORITEEDID

OMAVALITSUSE KITSASKOHAD, MIDA VÕIKS LAHENDADA RINGMAJANDUSE ABIL

- Esiteks, madal valdkondlik teadlikkus – vajalik on keskkonnateadlikkuse tõstmine ja käitumisharjumuste muutmine nii valla juhtimises, valla asutustes kui ka üksikisikute ja ettevõtete puhul. Vajalik on asendada suhtumine "jätmed on prügi" mõtte- ja käitumisviisiga "jätmed on väärtuslik materjal ehk ressurss". Sellest tulenevalt on formuleeritud ka vastavad tegevused ja eesmärgid nii Tori valla arengukavas kui ka Pärnumaa kliimakava 2030-s.
- Teiseks, vähene koostöö – tuleneb peamiselt puudulikust informatsioonist, mis puudutab võimalikku koostööd valla territooriumil. Meil tegutseb palju erinevaid ettevõtteid, kellel ehk oleks võimalik valdkonda panustada, kuid meie poolt pole uuritud ja analüüsitud näiteks tööstussümbioosi võimalikkust, st kellel, mida üle jääb, kas ja kuidas oleks võimalik kellelgi teisel neid kasutada, sh materjalid, energia jne.
- Oluliseks probleemiks jäätmemajanduse valdkonnas on ehitusjätmete kogumine ja taaskasutus.
- Puudub info selle kohta, millised jätmed kellelgi üle jäävad ja kes võiks neid taaskasutada.

KESKKONNATEEMAD, MIS VAJAVAD LÄHIAASTATEL ENIM EDENDAMIST

Osaliselt on juba praegu kasutusel keskkonnahoidlikud riigihanked (meie ehk kasutaja poolt lisatakse vastavaid tingimusi) ja seda soovime kindlasti edasi edendada, st mitte kasutada vastavaid aspekte ainult kohustuslikes hangetes vaid ka teistes. Tegevus märgitud Tori valla arengukavas ja Pärnumaa kliimakava 2030-s.

Väga vajalik on üldise valdkondliku teadlikkuse tõstmine, sh koolituste, kampaaniate jms korraldamine. Ka jäätmemajanduse edendamine on jätkuvalt aktuaalne, kuna uus KOJV periood algas 2022. aasta detsembris ja vajalik on edasine töö teadlikkuse tõstmise osas.

Lisaks oleme huvitatud jäätmejaama rajamisest valla territooriumile (praegu leping Pärnu linna territooriumil asuva Paikre OÜ-ga), parandustöökoja ja ringlustubade rajamisest. Oma jäätmejaama olemasolu annaks võimaluse paremini koordineerida selle tööd (lahtiolekuaegu nt), korraldada kampaaniaid jne.

PRIORITEETIDE JÄRJEKORD:

- keskkonnahoidlike riigihangete kasutamine KOV-is ja allasutustes
- ringmajandusalane teavitustegevus
- jäätmemajanduse edendamine
- keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamine
- keskkonnajalajälje hindamine KOV-is ja allasutustes

ÄRIMUDELITE ARENDUSE JA KOOSTÖÖ TEEMAD, MIS VAJAVAD LÄHIAASTATEL ENIM EDENDAMIST

VALDKONNAD, MIS ON FOOKUSES:

- kohalike ressursside kestliku kasutamise soodustamine
- ringmajanduslike ärimudelite rakendamine/soodustamine
- koostöövõimalused ringmajanduses erinevate sektorite ja KOV vahel
- ringmajandust edendavate projektide soodustamine KOV territooriumil
- uuenduslike ringmajanduslike initsiatiivide algatamine

Kõik teemad on olulised valdkondlike eesmärkide saavutamisel, kuid lähiaastatel peab olema pöhirõhk teadlikkuse tõstmisel, mis saab olla aluseks edasisele. Vähene teadlikkus ei võimalda neid teemasid edendada. Senini oleme uurinud näiteks kohaliku toidu kasutamise võimalusi. Paralleelselt teadlikkuse suurendamisega on võimalik ka koostöövõimalusi uurida, mis võimaldaks koostöö tegemist erisektorite vahel.

Ettevõtluse valdkondlik arendamine on mõistlik teha mitte ühe KOV-i, vaid maakondlikul või riiklikul tasandil kaasates KOV-e. Sellega praegusel hetkel tegeleb juba näiteks Pärnumaa Arenduskeskus, mistõttu on tarvis ehk nende poolt pakutavat laiendada ja arendada.

II RINGMAJANDUSE PARIMAD PRAKTIKAD

PARIMAD RINGMAJANDUSE PRAKTIKAD, MIDA OMAVALITSUS RAKENDAB

Praegu rakendatavad parimad praktikad:

- energia- ja kliimakavad on vastu võetud, sh valdadel on ühine KEKK;
- Pärnumaa Arenduskeskuses toimuvad korra kuus rohekolmapäevad, on valitud välja ja koolitatud 25 *zero-waste* saadikut küsimustes, kuidas kogukonnapõhiselt materjale ringlusse võtta jne;
- hästi toimib plastijäätmete taaskasutus;
- biolagunevad jäätmed saadetakse Tallinnasse;
- valla territooriumile jäätmejaama rajamine koos ringmajandusliku poolega;
- rohehangete töögrupp koos Saku ja Lääne-Harju vallaga;
- Tori vallas on peetud ettevõtjate ümarlaudu;
- asutustele on tehtud energiaauditeid.

Täpsustused parimate praktikate suhtes:

- Keskkonnahoidlikud riigihanked - 2022. aastal on Tori Vallavalitsus korraldanud 55 riigihanget, millel on sõlmitud ka hankeleping (9 puhul pole lepingut sõlmitud), nendest 14 puhul on olnud kasutusel keskkonnahoidlikud aspektid;
- mööbliringlus - uue mööbli soetamisel pakutakse vana teistele asutustele jne;
- asjade kogumine ja jagamine sotsiaalklientidele – riided, tekstiil, invavahendid jne;
- jäätmete sorteerimine kontoris;
- korteriühistute toetamine – toetame korteriühistuid näiteks hooviinventari paigaldamiseks, sh prügimajad, kus neil on võimalik erinevate jäätmeliikide konteinereid või ka äraantavat diivanit vm suurjäädet ajutiselt hoiustada.

KESKKONNAGA SEOTUD PARIMAD PRAKTIKAD, MIS PAKUVAD HUVI

Eesmärgid jäätmemajanduse valdkonnas:

- vähemalt baastaseme saavutamine kõikides minuomavalitsus.ee jäätmemajanduse näitajates;
- ehitus- ja lammutusjätmete müügiplatvorm;
- biojätmete väärindamine maakonna piires;
- korraldatud jäätmeveo maakondlikult organiseerimine;
- maakondlik spetsialist keskkonnahoidlike riigihangete toetamiseks;
- kogukondliku konsensuse saavutamine rohepöörde teemade osas;
- toiduainete hankimine ning haljasalade ja teede hooldamine KHRH abil;
- Rohelise Kontori põhimõtete juurutamine, keskkonnajalajälje hindamine

PRIORITEETSSED TEGEVUSED:

Keskkonnahoidlike riigihangete kasutamine KOV-is ja allasutustes

Ringmajandusalane teavitustegevus

Jäätmemajanduse edendamine

- ehitus- ja lammutusjätmete müügiplatvorm
- piirkondlikud jäätmekäitlustehased (sh biogaasi tootmine)
- jäätmejaama või -keskuse laiendamine ringmajanduse otstarbel - rajamine

Keskkonnajalajälje hindamine KOV-is ja allasutustes

Rohelise Kontori sertifikaat

Omaavalitsus tegeleb keskkonnahoidlike aspektide lisamisega riigihangetesse ja soovime sellega edasi tegeleda, mistõttu on igasugune nõustamine, tugi jm väga oodatud. Õigemini ootame, et riik järgi selles valdkonnas jõuaks ja oleksid juhised kõikide tootegruppide ning teenuste jms hankimiseks. Igasugune teavitustegevus on oluline, küll aga pole esmane prioriteet KOV-il olla ise saadik ettevõttes - sellesse saaks näiteks Pärnumaa Arenduskeskus panustada.

Jäätmemajanduse edendamine on väga tähtis ja üks peamisi tegevusi. Soovime enda territooriumile kaasaegset ja multifunktsionaalset jäätmejaama rajada, st et see toetaks ringmajanduse edendamist. Maakondlikul mastaabil võiks arutada ka biogaasi tootmist, kuna hetkel liiguvad Tori vallas kogutud biojätmed EKT Ecobio tehasesse ja teadaolevalt liiguvad Tallinna ühistranspordi bussid selle gaasi jõul. Jäätmeid peaks väärindama lähipiirkonnas.

Ehitus- ja lammutusjätmete müügiplatvorm pakub samuti huvi, kuid see ei peaks olema ka ühe KOV baasil vaid kas maakondlik või riiklik ühtne süsteem.

Ka keskkonnajalajälje hindamine on huvipakkuv, kuid leiame, et praegused meetodid pole kõige paremad ja vajaksid edasi arendamist. Rae vald teeb ringmajanduse pilootprojekti, sh toimub tegevus "Rae Vallavalitsuse ja allasutuste süsiniku jalajälje ning ringmajanduse potentsiaali mõõtmine" ja ootame põnevusega neid selle projekti tulemust (õppe-eesmärgil).

Rohelise kontori sertifikaat ei ole eesmärk omaette, pigem sooviksime rohelise kontori põhimõtteid vaikselt juurutada.

ÄRI- JA KOOSTÖÖMUDELITEGA SEOTUD PARIMAD PRAKTIKAD, MIS PAKUVAD HUVI

Tegevused, mida soovitakse rakendada:

- Turba tootmise vähendamine, sh ekspordi vähendamine. Turba suurem väärindamine.
- Korraldada maakondlikul baasil ettevõtjaile ringmajanduse teemalisi infopäevi.
- Pärnumaa Arenduskeskuse juurde ringmajanduse teemalise kompetentsi edendamine.
- Ettevõtluse konsultantide koolitamine ringmajanduse teemadel.
- Vaikimisi geograafiline koostööpiirkond ringmajanduse edendamisel on Pärnu maakond.

PRIORITEEDID:

Koostöövõimalused ringmajanduses erinevate sektorite ja KOV vahel

- tööstussümbioosi edendamine
- ringmajandusürituste (temaatilised seminarid, laadad jm) korraldamine
- maakondliku ringmajanduse spetsialisti ametikoha loomine
- ringmajanduskeskused / parandustöökojad / uuskasutuskeskused
- koostöö lähivaldadega: ühine jäätmekava, energia- ja kliimakava, ringmajanduse kompetentsikeskus vms
- maakondlikud koolitused, eksperdid

Uuenduslike ringmajanduslike initsiatiivide algatamine

- ringmajanduse kompetentsikeskus (riiklik/piirkondlik/KOV-i piires)
- ringmajanduse kohalik või piirkondlik toetusmeede
- KOV või omavalitsusliidu algatatud detailplaneeringud ja projektid spetsiifiliselt ringmajanduslike äripindade loomiseks ja edendamiseks

VÄHEM PRIORITEETSSED TEGEVUSED:

Ringmajandust edendavate projektide soodustamine KOV territooriumil

- ringse linna/piirkonna projekt

Kohalike ressursside kestliku kasutamise soodustamine

- tööstussümbioos
- bioenergia ressursside ja kasutuspotentsiaali kaardistamine.
- tegevuskava kohalike ressursside kestliku kasutamise soodustamiseks

Ringmajanduslike ärimudelite rakendamine/soodustamine

- olulusringi hindamise rakendus ettevõtetele
- praktiline ringmajanduse ärimudelite juhend ettevõtetele näidete ja käepäraste tööriistadega

Valdkonnaga võiks tegeleda Pärnumaa Arenduskeskus. Küll aga oleme väga huvitatud, et valla territooriumil toimuks näiteks ettevõtete vaheline koostöö ka tööstussümbioosina, kuid

puudub teave selle võimalikkuse osas. Ka ressursside kasutamine sellises vormis on kestlik. Ise oleme kaardistanud kohaliku toidu tootjaid, et näiteks meie haridusasutused saaksid hankida teatud toiduaineid piirkonnast.

Erinevate ringsete mudelite rakendamine ja soodustamine peaks toimuma koostöös maakondliku arenduskeskusega, kuna hetkel KOV-il puudub selleks võimekus ja teadmised. See annaks võimaluse ka koostööks erinevate sektorite ja KOV-ide vahel. Osaliselt koostööd ka tehakse, nt on tehtud Pärnumaa Omavalitsute Liidu (POL) eestvedamisel ühine kliimakava.

Tori valla üheks arengusuunaks on keskkonnahoidliku toimimise kujundamine, millest lähtuvalt on igasugune koostöö, uued innovaatilised projektid jne teretulnud. Ka ise edasisi arendusi planeerides peame lähtuma uutest suundadest. Ühe lahendusena selle valdkonna edendamisel (uuenduslike ringmajanduslike initsiatiivide osas) oleks vastav toetusmeede, kus oleks meil võimalik kohalikul tasandil raha jagada.

III TEGEVUSKAVA

Keskkonnaga seotud teemadel:

TEGEVUS	LISAINFO	ELLUVIIMISE AEG
Keskkonnahoidlike riigihangete kasutamine		Jooksev
Ringmajandusalane teavitustegevus	Vajalik teadmiste ja pädevuse tõstmine eduka teavitustegevuse tarbeks	Jooksev
Jäätmejaama rajamine	Hetkel analüüsitakse asukohti ja võimalusi. Soovime luua selle koos ringlustoaga.	Kuni 3 aasta jooksul
Parandustöökoja rajamine	Mõte siduda tööõpetuse klassiruumiga.	Kuni 5 aasta jooksul
Rohelise kontori põhimõtete juurutamine	Sertifikaat pole eesmärk, vaid vastavate põhimõtete juurutamine organisatsiooni töös ja ka nende tutvustamine allasutustele	Kuni 3 aasta jooksul
Jalajälje hindamine KOV-is ja allasutustes	Vajalikud paremad teadmised ja meetodid	Kuni 5 aasta jooksul

Kavandatavad uuringud või analüüsid ringmajanduse valdkonnas:

TEGEVUS	LISAINFO	ELLUVIIMISE AEG
Koostöövõimaluste kaardistamine	Eesmärk: kohalike ressursside kasutamine, tööstussümbioosi edendamine	Järgmisel 3 aastal

IV KOOSTÖÖ

RINGMAJANDUSE ALANE KOOSTÖÖ OMAVALITSUSE TERRITOOORIUMIL

- Vana mööbli jagamine valla asutuste puhul

RINGMAJANDUSE ALANE MAAKONDLIK KOOSTÖÖ

- Pärnu maakonna ühine kliimakava (Pärnumaa Omavalitsuste Liit); Pärnumaa Arenduskeskus - rohekolmapäevad jm tegevused

MUU KOOSTÖÖMUDEL

- Rohehangete töögrupp Lääne-Harju ja Saku vallaga

LISA 1. ETTEPANEKUD RIIGILE RINGMAJANDUSE SOODUSTAMISEKS

ETTEPANEKUD RIIGILE, ET OMAVALITSUSE TÖÖ RINGMAJANDUSE ARENDAMISEL OLEKS TÕHUSAM

- riiklik teavitustöö; KOV-ide teadlikkuse tõstmisega jätkamine; valdkondlikud eksperdid ja konsultandid; toetusmeetmed tegevuste elluviimiseks.
- jäätmekäitlusloa hankimine on ettevõtja jaoks sageli keeruline. Näiteks haljastusjäätmete kompostimiseks on vaja jäätmekäitlusluba, kuid see on liiga suur administratiivne koormus.
- riigi poolt oleks abiks juhendid ja hea praktika keskkonnahoidlike riigihangete kohta. Puudus on riigi toest ja juhistest.

ETTEPANEKUD PUUDUVATE VÕI MUUTMIST VAJAVATE ÕIGUSAKTIDE OSAS

- seadusandliku raamistiku loomine ehitusjäätmete ringlusse võtmiseks; jäätmekäitluse eesmärkide ja aruandluse (õiendite esitamise kohustus jm) integreerimine ehitusseadustikku.

LISA 2. ARENGU INDIKAATORID

1. JÄÄTMEAJANDUSE EDENDAMINE

1.1. Jäätmekava. Millisele lävendile vastab KOV-i kehtiv jäätmekava?

Puudulik

1.2. Jäätmehoolduseeskiri. Millisele lävendile vastab kehtiv jäätmehoolduseeskiri?

Eeskujulik - jäätmehoolduseeskirjas on sätestatud, et korraldatud jäätmeveo raames on liigiti kogumine (lisaks segaolmejäätmetele vanapaber, bio- ja suurjäätmed) kõigile jäätmevaldajatele kohustuslik.

1.3. Jäätmevaldaja register. Kas KOV-is on jäätmete tekkest ülevaate saamiseks kasutusel jäätmevaldaja register?

Edasijõudnu - veebipõhine register.

1.4. Koostöö taaskasutusorganisatsioonidega. Kas omavalitsusel on lepingud taaskasutusorganisatsioonidega saavutamaks pakendijäätmete kokku kogumise KOV territooriumilt?

Edasijõudnu - lepingud taaskasutusorganisatsioonidega on uuendatud/sõlmitud viimase viie aasta jooksul.

1.5. Jäätmete edasise käitlemise korraldamine. Kuivõrd KOV panustab jäätmete tekkimise vähendamisse ja vältimisse ning on läbi mõelnud, mis saab kogutud jäätmetest?

Eeskujulik - on nõutud, et vähemalt 50% jäätmeveo raames kogutud jäätmetest on võetud ringlusse

1.6. Pakendijäätmete liigiti kogumine. Milline on pakendijäätmete liigiti kogumise võrgustik?

Eeskujulik - on olemas pakendite kohtkogumine.

1.7. Korraldatud jäätmevedu. Kas KOV on taganud toimiva jäätmeveo sõlmides kontsessioonilepingu jäätmekäitlejaga?

Eeskujulik - korraldatud jäätmeveo raames kogutakse vähemalt järgmised jäätmed liigiti: segaolme, paber-, bio-, pakend- ning suurjäätmed.

1.8. Jäätmejaamade lahtiolekuaegade paindlikkus. Kuivõrd jäätmejaamades toimub jäätmete vastuvõtt?

Eeskujulik - vähemalt viiel päeval nädalas sh ühel puhkepäeval. Kokku vähemalt 40 tundi nädalas ja vähemalt 8 tundi ühel puhkepäeval.

1.9. Jäätmete liigiti vastuvõtt jäätmejaamades. Milliseid jäätmeliike jäätmejaamad liigiti vastu võtavad?

Edasijõudnu - jäätmejaam võtab vastu ehitusjäätmeid.

1.10. Jäätmekorralduse info kodulehel. Kas elanikud on informeeritud jäätmehooldusteenuste sisust ja teenusepakkujatest?

Edasijõudnu - omavalitsuse veebilehel on leitav informatsioon jäätmeteket vältivate tegevuste kohta.

2. KOHALIKE RESSURSSIDE KESTLIKU KASUTAMISE SOODUSTAMINE

2.1. Taastuenergiaalade planeerimine. Kas omavalitsuse üld- või eriplaneeringus on käsitletud taastuenergiaalasid?

Edasijõudnu - omavalitsuse üld- või eriplaneeringus on eraldi käsitletud taastuenergiaalasid.

3. RINGMAJANDUSALANE TEAVITUSTEGEVUS

3.1. Elanikkonna jäätmemajanduse alase teadlikkuse tõstmine. Kas KOV teavitab elanikke ringmajanduse põhimõtetest ja vajalikkusest?

Eeskujulik - viiakse läbi vähemalt üks jäätmemajanduse alane teabepäev, kooluts, infotund või kampaania aastas.